

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΣΗΜ. Δ. Η.—Τὸ ὄνομα τοῦ Ἀριστείδου Ἀλεξανδρίδου, θανόντος ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ τὸν Μάρτιον τοῦ παρελθόντος ἔτους, δὲν ἐπρόφθασε νὰ γίνη γνωστὸν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς λογογραφίᾳ, διότι εἰς τὰ πρῶτα εἰσέτι εὐόλωνα βήματα τοῦ φιλολογικοῦ του σταδίου, εὔρεν αὐτὸν ἀπηνῆς καὶ σκληρὸς ὁ θάνατος. Οἱ ἀναγνώσται τοῦ Ἡμερολογίου θὰ ἐνθυμοῦνται ἴσως εἰς τὸν τόμον τοῦ 1895 ἐν ὥραϊον διήγημα τοῦ ἀειμνήστου Ἀλεξανδρίδου ὑπὸ τὸν τίτλον ἡ «Ὡραία Παπαδιὰ» εἰς τὸ ὅποιον, καίπερ γραφὲν ὡς δοκίμιον μᾶλλον καὶ ἄνευ ἀξιώσεως, διεφαίνεται οὐχ ἥττον ἡ διηγηματογραφικὴ κλίσις, ἡ χά-

ρις τῆς περιγραφῆς, ἡ εὐφυΐα καὶ τὸ ἀβρὸν αἰσθημα τοῦ νεαροῦ συγγραφέως. Πνεῦμα γοργὸν καὶ εὐγενές, φαντασία γόνιμος, μόρφωσις ἐγκυκλοπαιδικὴ ἀρτία, φιλομάθεια καὶ ἀντίληψις ἔκτακτος, λεπτὴ αἰσθησις τοῦ καλοῦ, πρωτίστως δὲ χαρακτήρ εἰλικρινῆς, εὐθύς καὶ κραταίος, προσόντα ἅπερ συνήγου ἀφειδῶς ὁ αἰοιδίμος Ἀλεξανδρίδης, καὶ τὰ ὅποια δὲν ἔπαυε καλλιεργῶν δι' ἀνεκδότου μελέτης ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς μετριοφρονος ἀφανείας, ἡγγυῶντο εὐρὺ καὶ εὐέλπι τὸ μέλλον. Ἡμεῖς, εὐτυχῆσαντες νὰ γνωρίσωμεν

ἐγγύτερον οἷους θησαυροὺς πνεύματος καὶ καρδίας ἐνέκλειεν ὁ εὐγενής καὶ ἀλησμόνητος ἡμῶν φίλος, σπένδομεν εἰλικρινὲς δάκρυ πόνου ἐπὶ τῷ προῶρῳ αὐτοῦ θανάτῳ, ἐπιτελοῦντες ἅμα ἐπιβαλλόμενον ὧδε μνημόσυνον διὰ τῆς παραθέσεως τῆς νοήμονος καὶ συμπαθοῦς φυσιογνωμίας του. Χαρακτῆρος ἐνεργητικοῦ, ἡναγκασμένος ἀπὸ μικρᾶς ἔτι ἡλικίας νὰ παλαίῃ τὸν περὶ ὑπάρξεως εὐγενῆ ἀγῶνα, καὶ, θύων ἅμα ταῖς Μούσαις, νὰ ἐξαγοράζῃ τὴν ζωὴν δι' ἀκαταβλήτου ἐργασίας, διετέλεσε νεώτατος ἔτι, πρὸ τετραετίας, Γραμματεὺς τῆς ἐν Σάμῳ Βουλῆς, ἀμερίστου ἀπολαύων ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως παρὰ τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ Σαμίων διὰ τὴν πρὸς τὸ καθήκον ἰδεώδη ἀφοσίωσιν· ἐπελθούσης δὲ τῆς τελευταίας ἀνωμαλίας τῶν Σαμιακῶν πριγμάτων, ἐπανέκρυψεν εἰς Βῶλον παρὰ τῇ πατρικῇ ἐστίᾳ, ἐγγὺς καλοκάγαθου καὶ λατρευτοῦ ἀδελφοῦ, τοῦ αὐτόθι κ. Γεωργίου Ἀλεξανδρίδου, προσληφθεὶς ὡς ὑπάλληλος τῆς Τραπεζίης Ἡπειροθεσσαλίας.

Μετὰ τὸν θάνατόν του ἀνευρέθησαν ἱκανὰ χειρόγραφα, ἐν οἷς καὶ ἐπαγωγὸν ὁδοιπορικὸν σημείωμα ὑπὸ τὴν τίτλον «Ὁκταήμερος διαμνηνὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει». Λυπούμεθα, ὅτι ἐλλείπει χώρου ἀδυνατοῦμεν νὰ παραθέσωμεν ὁλόκληρον τὴν διατριβήν, ἐξ ἧς περιοριζόμεθα νὰ σταχυολογήσωμεν τὰ κάτωθι ἀποσπασματα.

ΕΧΟΜΕΝ ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μας, δακρυόντων ἐκ συγκινήσεως, ἐν ᾧ ἡ καρδιά ζητεῖ νὰ διαρρήξῃ τὸ σάρκινον αὐτῆς περίβλημα, τὸ Ἄστυ τοῦ Βυζαντος, τὴν πόλιν τοῦ Κωνσταντίνου, τὴν ἀντιζήλον τῆς ἀρχαίας Ρώμης, τὴν Τουρκικὴν μεγαλόπολιν Σταμπούλ, τὸ μῆλον τῆς ἔριδος τῶν συγχρόνων μεγάλων Κρατῶν, τὴν μεγάλην ἰδέαν τέλος καὶ τὸ γλυκὺ ὄνειρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ!

Ἴδου ἄπειρον συμπλεγμα τεμενῶν, ναῶν, μιναρέδων, κωδωνοστασιῶν, δένδρων ὑψικρύφων καὶ παντοίων οἰκοδομῶν! Ἴδου ἡ Ἀγία Σοφία ἐπιστεφομένη ὑπὸ μιναρέδων, καὶ τὰ Βυζαντινὰ ἀνάκτορα. Ἴδου οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι, ἰδου τὰ τεῖχη τῆς ἀρχαίας πόλεως· δεξιὰ ὁ Βόσπορος καὶ ἡ Χρυσούπολις, ἀριστερὰ τὸ Σαράϊ Μπουρού, ἡ ἀκρωτήριον παλατίου. Ἴδου ἡ ἀπέναντι αὐτοῦ πόλις ἡ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Κερατίου κόλπου ὄχθης, ἡ τὸ Πέραν. Οἶον θέαμα ἀπερίγραπτον καὶ μοναδικόν! Ἀνωθεν τῆς Χρυσουπόλεως ὁ ὀρίζων φαίνεται ὡς ἐξ ἀπέφθου χρυσοῦ ἐξεργασμένος, ἐνεκεν τῆς ἀναλαμπῆς τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου, ὅστις ἐκτοξεύων τὰς λευκοχρύσους ἀκτῖνας του ἐπὶ τῶν ὑέλων τῶν παραθύρων τῆς πό-

λεως, δίδει αὐτῇ ὄψιν κολοσσιαίας πυρκαϊᾶς καὶ παρέχει ζῶσαν ἀναπαράστασιν τῆς πυρπολουμένης Ρώμης, φλεγομένης κατὰ διαταγὴν τοῦ αἰμοχαροῦς καὶ πυρομανοῦς Νέρωνος.

.....

Ἐπισκεπτόμεθα, ἔξωθεν μόνον, ὡς διατελοῦντα κεκλεισμένα, τὰ ἀνάκτορα τοῦ Δολμᾶ Βαξέ κείμενα ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παρالياς καὶ ἔχοντα πρὸ αὐτῶν χαρίεντα καὶ γλοερὸν κῆπον μετὰ δρομίσκων. Ἐπιστρέψαντες ἐκεῖθεν διὰ τοῦ tramway εἰσῆλθομεν εἰς τὸ Χρηματιστήριον, μετρίαν οἰκοδομὴν μὲ αὐλὴν μεγάλην, κιγκλίδας κυκλωτερεῖς καὶ σιδηρᾶς κλίμακας, ὧν τὰς βαθμίδας ἀμέτρητα πλήθη ἀνθρώπων μαινομένων πάσης ἡλικίας καὶ φυλῆς, ἀνέρχονται συγχρόνως καὶ κατέρχονται. Ἀναβάντες εἰς τὴν κυρίαν αἴθουσαν τῶν συναλλαγῶν κατεπλάγημεν τῷ πνεύματι, ἐπὶ τῇ ἀπεριγράπτῳ σκηνῇ, ἣτις πρὸ ἡμῶν ἐξειλίσσεται! Σμήνη χρηματιστῶν καὶ μεσιτῶν ἀπὸ τοῦ τραπεζίτου τοῦ φέροντος μαύρην ρεδιγκόταν καὶ πῖλον κυλινδρικόν, μέχρι τοῦ ῥακενδύτου καὶ ρυπαροῦ Τούρκου ἢ Ἑβραίου, συστρέφονται διηνεκῶς ὡς μάζα σκωλήκων ἢ καμπῶν, κραυγάζοντες δὲ εἰς πάντας τοὺς τόνους τῆς μουσικῆς κλίμακος μὲ φωνὴν βραγχινὴν καὶ ἀπαισίαν, μὲ τὸ ὄμμα ἄγριον καὶ βλοσυρὸν καὶ γρῶμα νεκροῦ, κερδοσκοποῦσιν ἐπὶ τῶν χαρτίνων ἀξιῶν πωλοῦντες καὶ ἀγοράζοντες ἀέρα! Οὐδέποτε εἶδον καὶ ἐφαντάσθην ἀπαισιώτερον τούτου θέαμα...

.....

Πρὸς τὴν ἐσπέραν διέβημεν τὴν μεγάλην γέφυραν τὴν ζευγνύουσαν τὰς δύο ὄχθας τοῦ Κερατίου κ-λπου. Εἶναι ὅλη ἐκ σιδήρου καὶ ἐπεστρωμένη διὰ χονδρῶν σανίδων, ἀνοικομένη δὲ τὴν νύκτα διὰ μηχανισμοῦ πρὸς διάβασιν τῶν πλοίων. Εἰς τὰς δύο αὐτῆς εἰσόδους ἰστάμενοι ἀνὰ τέσσαρες εἰσπράκτορες λευκοχίτωνες Ὀθωμανοὶ καὶ ἔχοντες μηχανικῶς πῶς προτεταμένους καὶ ἀνοικτὰς τὰς παλάμας εἰσκομίζουσί κατὰ ἑκατοστίας τὸ ὠρισμένον μεταλλικὸν κερμάτιον τῶν 10 παράδων, ἐξ οὗ τριακόσκι (300) λίραι εἰσπράττονται ἡμερησίως, καθ' ἃ λέγεται. Ἡ δεξιὰ τῆς γεφύρας ἄκρα ἐκβάλλει ἔμπροσθεν τοῦ Γενι-Τζαμίου τὸ ἐσπέρας ἐκαθίσταμεν πρὸς ἀναφύχην ἐν τῷ ὥρατῳ κήπῳ τῶν Μνηματακίων, καταφύτῳ ἐξ ἀνθῶν καὶ δένδρων ἀειθαλῶν. Ὑπάρουσιν ἐντὸς αὐτοῦ λίμναι τεχνηταί, δεξαμεναὶ χειμερινὸν καφενεῖον, περίβολοι ἐκ χλόης, δρομίσκοι, γέφυραι καὶ πεντάφωτοι ἢ ἐπτάφωτοι λυχνίαι, φωτίζουσαι γραφικώτατα τὸν κῆπον, ὅταν δὲν καταυγάζεται ὑπὸ τοῦ σεληναίου φωτός. Ἐκλεκτὴ ἐξ ἐγγόρων ὀργάνων οὐγγρικὴ μουσικὴ

παιανίζει καθ' ἐκάστην καὶ κόσμος ἀριστοκρατικὸς πλημμυρίζει τὴν τερπνὴν ταύτην ὄασιν, τῆς εἰσόδου οὔσης ἐπὶ πληρωμῇ.

Περίειργάσθημεν τὰ μεγάλα καταστήματα πολυτελείας τοῦ Καρακίοι καὶ ἐκ τῆς ἐπὶ τῆς γεφύρας ἀποβάθρας, ἐπέβημεν ἀτμοπλοίου, ἵνα διαπεραιωθῶμεν εἰς Φανάριον πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν Πατριαρχείων. — Πλέομεν ἐν τῷ Κερατίῳ ἔχοντες ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὑγρᾶς ὁδοῦ «δάση ξηρά»· τοιαῦτα φαίνονται τ' ἀπειράριθμα πλήθη τῶν ἱστών τῶν ἐν γραμμῇ ἡγκυροβολημένων ἱστιοφόρων καὶ ἀτμοκινήτων σκαφῶν

Τὸ φέρον ἡμᾶς ταχύπλουν κλίνει αἴφνης τὴν κινήτην αὐτοῦ καπνοδόχην ὀριζοντίως ὅπως διέλθῃ ὑπὸ τὴν μικρὰν γέφυραν, ὡς πρᾶττει μεγαλόσχημος Ἀσκληπιᾶδης ἀφαιρῶν τὸν ὑψηλὸν κυλινδροειδῆ πῖλον του ἵνα εἰσέλθῃ διὰ στενῆς καὶ χαμηλῆς θύρας εἰς οἰκίσκον πάσχοντός τινος. Σταθμεύομεν δις καὶ ἀκολουθοῦντες τὸν πλοῦν, καθ' ὃν πανταχόθεν προβάλλουσιν ὀξεῖς μιναρῶν κορυφαὶ καὶ τρούλλοι Βυζαντινῶν Ἐκκλησιῶν καὶ δένδρα ὑψικόρυφα, διακρίνομεν μεγαλοπρεπὲς καὶ εἰς μέγα ὕψος αἰρόμενον ἐρυθρὸν οἰκοδόμημα, ἐπιτεφρόμενον ὑπὸ τρούλλου ἐπιμήκους· εἶναι ἡ μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' ἐκ βάρων ἀνεγερθεῖσα.

Ἐπιτεπτόμεθα καὶ τὸ Μουσεῖον τῶν Γενιτσάρων. Ἐκ πρώτης ὀψεως κατάπληξις καὶ δέος καταλαμβάνει τὸν εἰσερχόμενον, ἔνεκεν τοῦ ἀγρίου ἤθους καὶ τῆς ἀπειλητικῆς στάσεως τῶν κατὰ μῆκος τῶν τοίχων πασατεταγμένων κηρίων ἀνδρείκελλων, φυσικοῦ μεγέθους, περιβεβλημένων τὰς πολυτοιχίλους καὶ ἀναριθμήτους στολὰς τῶν βαθμοφόρων ἢ ἀπλῶν Γενιτσάρων, τῶν Δημίων, τῶν Βεζυρῶν, τῶν Μουσιρῶν, τῶν πασσάδων, τῶν Μεγάλων Διεργηνέων, τῶν Ἡγεμόνων, ἢ Χατμάνων τῆς Μολδαυίας καὶ Βλαχίας, τῶν ἀρχιάτρων, τῶν προκρίτων, τῶν βασιλέων, τῶν ἀρχιευνούχων, μαύρων τε καὶ λευκῶν, τῶν μπουσταντζίδων, τῶν νάνων, τῶν νεαρῶν θαλαμηπόλων, καὶ ἐν γένει πᾶν εἶδος στολῆς οὐπερ ἐγένετο χρῆσις διαρκούσης τῆς μακρᾶς δεσποτείας τῶν Ὀθωμανῶν μέχρι τοῦ Σουλτάνου, ὅστις καταστρέψας τοὺς Γενιτσάρους καὶ εἰσαγαγὼν εὐρωπαϊκὰς στολὰς, ἐξηφάνισε τὰς βερβάρους μὲν ἀλλὰ καὶ γραφικωτάτας ἀμφιέσεις τῶν φοβερῶν πραιτωριανῶν τοῦ κράτους του καὶ τῶν ἑαυτοῦ ὑπαλλήλων ἐν γένει. Ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν ἐνεποίησαν εἰς τὸ πνεῦμά μου τέσσαρα ἀνδρείκελλα Γενιτσάρων φερόντων τὴν βαρεῖαν καὶ ἄτρωτον πανοπλίαν τῶν Μεσαιωνικῶν πολεμιστῶν, ἢ μᾶλλον τὴν πολεμικὴν στολὴν τῶν στρατιωτῶν καὶ μισθοφόρων τοῦ Βυζαντίου, ἀποτελουμένην ἐξ ἀλυσιδωτοῦ

θώρακος καθ' ἅπαν τὸ σῶμα, ἐκ κράνους ἀρχαίου, ἀσπίδος καὶ δόρατος, ἐπικνημίδων καὶ ἐπιγονατίδων. Φαίνεται δ' ὅτι ὁ πορθητὴς πρὸς ἀνάμνησιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἡττηθέντων, ἐνέδυσσε τάγμα τι στρατιωτικὸν διὰ τῆς Μεσαιωνικῆς ἐκείνης ἀμφίσεως, ἣτις ἀντιτίθεται ἁλλοκότως πρὸς τὰς πολυχρώμους καὶ ποδῆρεις καὶ μαλθακὰς ἐκ μαλλίου καὶ μετάξης ἐσθῆτας τῶν Ἀσιανῶν κατακτητῶν. Μίαν ὥραν καὶ ἡμίσειαν διήρκεσεν ἡ περιεργασία τοῦ πάντα Ἑλλήνα ἐνδιαφέροντος ἱστορικοῦ τούτου μουσείου, ἐξ οὗ καταβάντες διηυθύνθημεν παλλούσῃ καρδίᾳ πρὸς τὸ Παλλάδιον τοῦ Χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, ἣς αἱ πύλαι ἠνέωχθησαν ἡμῖν διὰ τῆς χρυσῆς κλειδῆς, εἰς ἣν οὐδεμία θύρα ἀνθίσταται. Οἱ νωθροὶ καὶ κιθαροφόροι τοῦ ναοῦ ὑπηρέται, ἐφήρμοσαν εὐθέως ἐπὶ τῶν ὑποδημάτων μας μεγάλας συρτὰς ἐμβάδας ἵνα μὴ ὁ ποῦς ἡμῶν τῶν ἀπίστων βεβηλώσῃ τὸ ἔδαφος τοῦ ἱεροῦ τεμένους...

Συγχεκινημένοι εἰσέβημεν ἐκ πλαγίας πύλης ποῶτον εἰς τὸ διάμερισμα τῶν κατηχομένων, εἶτα δὲ εἰς τὸν πρόναον μετὰ κόπου σύροντες τὰς κατηραμένας ἐμβάδας ἐπὶ τῶν ὀλισθηρῶν ψιάθων, δι' ὧν εἶναι ἐπεστρωμένον τὸ δάπεδον· προχωροῦντες διέβημεν ὑπὸ τὴν γιγάντειον χαλκίνην πύλην καὶ ἔστημεν ὡς εἰ ἀπολιθωμένοι, ὁπότεν στρέψαντες τὸ βλέμμα ἠτενίσαμεν τὸ καταπληκτικὸν ἐκεῖνο μεγαλεῖον καὶ τὸ ἄφατον κάλλος τοῦ κεντρικοῦ τρούλλου, τῶν ἡμιθολίων τῶν στοῶν στηριζομένων ἐπὶ λαμπρῶν καὶ γιγαντωδῶν κιόνων ἐκ μαρμάρου γρανίτου καὶ πορφυρίτου Ἰδίως κατάπληξιν ἐμποιεῖ τὸ ἔσοχόν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐπινοίας, ἣτις ἔγνω νὰ στηρίξῃ τὸν παμμέγιστον τρούλλον ἄνευ στηλῶν ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἄκρων τῶν ἡμιθολίων καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν εἴσοδον τόσον ἀπλέτου φωτὸς διὰ πυκνῶν θυρίδων, ὥστε νὰ φαίνεται μετέωρος ὁ τρούλλος ὡς ἄλλος οὐρανὸς μικροσκοπικός. Τὸ σύνολον τοῦ σχεδίου ἀπαρτίζει κανονικὸν Ἑλληνικὸν σταυρὸν ἔχοντα ρῆκος καὶ πλάτος 140 βημάτων. Τοῦτο μόνον δύναται νὰ σημειώσω, διότι ἡ περιγραφή τοιοῦτου μοναδικοῦ ἀριστοτεχνήματος ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις οὐ μόνον ἐμοῦ ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἱκανωτέρων μου, ἵνα μὴ εἶπω ὅτι εἶναι ἀπερίγραπτος.

Ὁ ἀχανὲς γυναικωνίτης δυνάμενος νὰ περιλάβῃ αὐτὸς μόνος πολλὰς ὁμοῦ συγχρόνους ἐκκλησίας ἔχει τρεῖς εἰσόδους ἀνερχομένας ἐλικοειδῶς, ὧν ἡ μία ἀμαξίτη, δι' ἧς ἀνήρχοντο ἐποχοῦμεναι αἱ κυρίαι τῶν ἀριστοκρατικῶν τάξεων. Ἄπαν τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ εἶναι ψηφιδωτὸν χρυσοῦν καὶ χρωματιστὸν διάφορα σχηματίζον φαντασιώδη συμπλέγματα. Εἰκόνες ὁμοῦ οὐδαμοῦ φαίνονται· μόνον ἐν τῇ γραμμῇ, ἣτις διέκει ἀνωθεν τῶν κιονοκράνων

καὶ κάτωθεν τῆς βάσεως τοῦ γυναικωνίτου, εἰς τεθειμένα κατ' ἴσας ἀποστάσεις ὑπερμεγέθεις στρογγύλαι πλάκες, φέρουσαι ἐπιγραφὰς ἐκ τοῦ Κορανίου, αἵτινες ὑποτίθεται ὅτι καλύπτουσιν εἰκόνας ψηφιδωτάς. Εἰς τὰ δύο τοῦ γυναικωνίτου ἄκρα ἄνωθεν τοῦ ἱεροῦ, αἱ δύο ἀντίστοιχοι στῆλαι ἔχουσιν ὁμοίαν ἀμφοτέραι κλίσιν πρὸς ἀνατολάς, ἄγνωστον δὲ τυγχάνει ἂν ἀρχῇθεν ἐτέθησαν οὕτω σκοπίμως ἢ ἐκλιναν ἐκ καθιζήσεως τοῦ ἐδάφους. Δύο ὥρας ἐμείναμεν ἐν τῷ ἀθανάτῳ ἔργῳ Ἀνθίμου τοῦ Τραλλιανοῦ καὶ μόνον τὸ ἐπελθὸν σκότος τῆς νυκτὸς καὶ αἱ παρορμήσεις τῶν ἐπειγομένων νεωκόρων ἠνάγκασαν ἡμᾶς νὰ καταλίπωμεν μὲ τὴν λύπην ἐν τῇ καρδίᾳ τὸν ἀπολεσθέντα θησαυρὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου, ὅστις τίς οἶδεν ἂν θὰ δυνηθῇ ποτὲ ν' ἀναστηλώσῃ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ τὸ πολυσήμαντον καὶ πανάγιον σύμβολον!

ΑΡΙΣΤ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ὁ ὕπνος εἶνε ὁ μόνος φίλος ὅστις δὲν ἔρχεται ὅταν τὸν προσκαλοῦμεν.

*
* *

Ὁ εὐθυμος ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιδιώκῃ, γίνεται συχνότατα ἀγαθὸς εἰς τοὺς ἄλλους· τὰ μειδιήματα καὶ οἱ γέλωτες, ὧν γίνεται πρόξενος, εἶνε μικραὶ ἀγαθοεργίαι δι' αὐτούς.